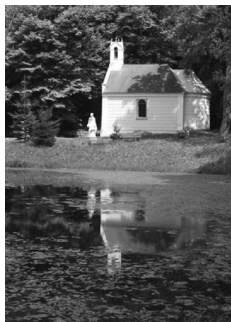

MINDEN, AMI TÁJ

TÉKA – TÁJI ÉRTÉKEINK SZÁMBAVÉTELE

A 2009. őszen induló felmérő és kutató akcióban a szakértők számba veszik a kulturális és természeti örökségünk széles palettáját, a már ismert műemlékektől a régi bakterházakon, gémeskutatokon, tájfajtákon, mozaikos tájszerkezeten, nevezetes öreg fákon, harangokon, legendákon át a faluszéli kőkeresztekig.

A Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karának irányításával létrehozott TÉKA (TájÉrtékKAtaszter) projekt célja egy egységes, az egész országra kiterjedő on-line tájérték-kataszter adatbázis (TájÉrtékKAtaszter, rövidítve: TÉKA) létrehozása, amely nem csak a kutatók, az önkormányzatok és döntéshozók szakmai munkáját, fejlesztési döntéseit segíti majd, hanem interneten keresztül bárki számára elérhető lesz. A helyiek és az utazást tervezők megkereshetik rajta a környék rejtett értékeit, sőt, ők maguk is hozzájárulhatnak az adatbázis gyarapításához új információk feltöltésével.

A TÉKA projekt 2009-ben indult és 2011 tavaszáig tart (*projektgazda: Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kara; partnerek: Földmérési és Távérzékelési Intézet, Nemzeti Örökségvédelmi Központ, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Vidékfejlesztési Minisztérium, Norwegian University of Life Sciences*) és az Európai Gazdasági Térség és a Norvég Finanszírozási Mechanizmus támogatásával valósul meg.

A projekt általános célja egy olyan átfogó, az ország egészét lefedő tájérték-kataszter elkészítése (TÉKA), amely hozzájárul a kulturális örökség megőrzéséhez. A projekt konkrét célja a tájérték kataszter módszertani megalapozása, adatbázis kialakítása, működési keretrendszerének megteremtése, fenntartása és működtetése, terepi felmérések szervezése. A természetvédelmi és a kulturális örökségvédelmi törvény hatálya alá eső objektumok mellett még számos olyan tájérték található az országban, amely országos szinten nem kiemelkedő jelentőségű, de mindenképpen fontos eleme a tájnak, a helyi értékeknek, hagyománynak, környezettudatnak. Az eddigi felmérések azt mutatják, hogy ezeknek a nem védett tájértékeknek a száma jelentősen meghaladja védett értékek nagyságát, ugyanakkor az is tapasztalható, hogy számuk a megváltozó gazdasági környezet, életmód és védelem hiánya miatt rohamosan csökken.

Az adatbázis megalapozásához egy az érintettekkel egyeztetett rendszertervet és működtetési, fenntartási koncepciót és működtetési, fenntartási koncepciót dolgozunk ki. A TÉKA egy metaadatbázis, amely virtuálisan kapcsolja össze a partner szervezetek által működtetett és törvényi kötelezettségüknek fogva fenntartott adatbázisokat (például a műemlékkel kapcsolatos adatbázist a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal gondozza, a régészeti topográfiával kapcsolatos adatokat a Nemzeti Örökségvédelmi Központ, a természetvédelemmel kapcsolatosakat a Nemzeti Park Igazgatóságok és a Természetvédelmi Információs Rendszer gyűjti). A felhasználó az adatokat így egy helyen látja, így nem kell az egyes szervezeteknél külön-külön utánajárnia.

A tájérték-adatbázis számos olyan adatgyűjtésre is alapoz, amely magánkezdemenyezésből jött létre, például Magyarország talán legrészletesebb szoborgyűjteménye, a *szoborlap.hu*, vagy az országos műemlékek és a helyi védettségű műemlékek gyűjtését felvállaló *muemlekem.hu*, amelyek adatai integrálódnak az adatbázisba.

A projekt keretében hiányzó adatok pótlására és hozzávetőleg 400 település helyszíni felmérésére is sor kerül. A kataszterezés a hiányzó egyedi tájértékek felmérését, a műemlékek és a táji léptékben megjelenő régészeti és földtani emlékek térinformatikai feldolgozását foglalja magában. A terepi munkát a partner szervezetek szakemberei végezték a FÖMI által biztosított térképi háttér segítségével. Az eredmények fényképdokumentációval és GPS-koordinátával kerültek rögzítésre külön-külön a partnerszervezeteknél, s majd innen egy integrált adatbázisba kerülnek. A különböző intézményeket összekapcsoló rendszer nyílt forráskódú térinformatikai megoldásokon alapul, kizárólag ingyenes, szabadon felhasználható szoftverelemekből épül fel (Kollányi 2010).

A felmérések egy több száz tájértéktípust, -kategóriát tartalmazó lista alapján történtek, amelyet a Felmérési Munkacsoport állított össze a kutatás elején (2009 őszén). A felmrendő objektumok listája az MSZ 20381, Egyedi tájértékek kataszterezéséről szóló szabványban szereplő tájértéklista bővítésével került kialakításra.¹

A projekt megismertetésére és széles körű elfogadására több pályázatot hirdettünk meg mint az *Országos Tájértékvadászat*,

¹ A projekt keretében gyűjtött és feldolgozásra kerülő tájértékek az emberi tevékenység következtében megjelent objektumok vagy térkategória elemek, amelyek lehetnek vagy kultúrtörténeti vonatkozásúak (például kőkereszt) vagy természeti vonatkozásúak (például legelő). Ezen értékek nem feltétlenül élveznek védelmet vagy jelentenek vonzerőt önmagukban a település számára. Ugyanakkor gyakran fűződnek hozzájuk gondolati képződmények (például történetek, mesék, legendák) vagy gazdálkodási módok és szokások, amelyek nem azonosak a tájértékekhez kapcsolódó újonnan kialakult turisztikai rendezvényekkel, viszont alkalmasak azok megalapozására.

Értékgazdag település programok vagy a **Tájséták** és **Tájérték rajzverseny** (részletekről a www.tajertektar.hu oldalon). Az Értékvadász mozgalom célja a résztvevők környezetében található természeti és kulturális értékek feltárása, valamint célzottan a gémeskutak és a kiépített források, forrásfoglalások felkutatása volt. A pályázaton résztvevő magánszemélyek és szervezetek száma megközelítette a hatvanat, a feltöltött adatlapok száma a kétezret. A TÉKA Konzorcium pályázatot hirdetett önkormányzatok számára az Értékgazdag Település cím elnyerésére. A címet az értékeire, azok megőrzésére, bemutatására, népszerűsítésére, fenntartható hasznosítására gondot fordító települések nyerhették el, lélekszám szerinti kategóriákban. Az Értékgazdag Település díjért összesen 32 db pályamű érkezett a 3 kategóriában. A projekt internetes felületén a nagyközönség is szavazhatott a művekre (közel 12000 szavazat érkezett), így megszületett a közönségdíjasok köre is. 2010 nyarán nyílt képzőművészeti pályázatot hirdettünk a helyi értékek témakörében, elsősorban az óvodás és kisiskolás korcsoportot megcélözva. Célunk volt, hogy a fiatalok figyelmét saját környezetükre és a benne lévő értékekre irányítsuk. A beérkezett pályamunkák a Pilot projekt kiválasztott, együttműködő településein kiállítás formájában megtekinthetők.

A rövid távú cél mellett a projekt hosszú távú, közvetett célja, hogy megteremtse egy olyan szélesebb együttműködés kereteit adatbázisok (természetvédelmi, kulturális, turisztikai, mezőgazdasági stb.), a szakmák érintett képviselői, a civilek, helyi lakosok között, amelynek révén folyamatosan biztosíthatóvá válna a tájértékek adatainak gyűjtése, rendszerezése, szolgáltatása, publikálása és ezáltal maga a tájvédelem, kulturális örökségvédelem nagyobb jelentőséget kapna.

Összességében a projekt legfontosabb eredménye, hogy létrejön a tájképi, természeti és kulturális táji értékeket közvetítő TÉKA adatbázis, amelynek működése révén a döntéshozók, szakértők és a civilek számára különböző szinten hozzáférhetővé, megismerhetővé válnak a tájjal kapcsolatos kulturális és természeti értékek, növelve ezzel a helyi identitástudatot, a helyi környezet iránti felelősséget és elősegítve a helyi és regionális értékekre alapozott fejlesztéseket.

KOLLÁNYI LÁSZLÓ

Projektgazda: Budapesti Corvinus Egyetem Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszéke

1118 Budapest, Villányi út 35–43.

Kapcsolat: dr. Kollányi László, projektvezető
laszlo.kollanyi@uni-corvinus.hu

dr. Szilvácsku Zsolt, projektvezető-helyettes
zsolt.szilvacsku@uni-corvinus.hu